

Plan for Danmarks genkristning

Af Claus Thomas Nielsen

Syv teser

1) Den danske stat ser ikke længere sig selv som en kristen stat. Den ser ikke længere sig selv som et stat der – således som det smukke kors over Christiansborgs tårn ellers skulle symbolisere og som dronningens tvungne kirkemedlemskab forudsætter – skal lade sin lovgivning finde sted i lyset af det kristne evangelium eller som – således som grundloven ellers kræver – skal understøtte folkets kirke gennem kristen, kulturhistorisk og musisk dannende skolelovgivning, gennem kristen helligdagslovgivning osv. Staten ser i stedet sig selv som sin egen højeste myndighed og den har udviklet et såkaldt dynamisk retsprincip som betyder, at man kan få grundloven til at mene nøjagtig, hvad nutiden synes, den skal mene. Det samme gælder naturligvis de bekendelsesskrifter som grundloven henviser til. Såvel loven som kristendommen er sociale konstruktioner og kan derfor om- og dekonstrueres i det uendelige.

2) Ser man på folkeskolelov, offentlige myndigheders visioner, ministerudtalelser, det statsfinansierede kulturliv osv., bliver det åbenbart, at den officielle livsanskuelse i Danmark i dag ikke er kristendom men en *diffus narcissistisk vitalisme*. Til dyrkelsen af denne stærkt anti-metafysiske religion bruges der da også talløse flere milliarder end på kristendom og kulturarv. Meget kan man sige om uddannelsessystemet, men på dette punkt har succesen været overvældende. Narcissismen har sejret i en grad som ikke engang Huxley kunne forudse.

3) Skal kirken fortsat tåles af denne stat, må også den gøre sig nyttig i den nye religions tjeneste. Men hvor meget den end lægger sig på ryggen og slikker den fod der sparker den, vil kirken kun være på midlertidigt tålt ophold. Herren har kun foragt til overs for den krybende tjener. Som Manu Saren så klart har demonstreret over for de krybende biskopper. Hvordan skulle han også kunne tage dem alvorligt?

4) Det værste tænkelige fremtidsscenario vil være det svenske: Dvs. en kirke som løsriver sig fra staten, men ikke opdager det selv og som derfor bevarer en pseudostatlig, centralistisk, og bureaukratisk struktur. Det er opskriften på galopperende svindlot.

5) Dem der ønsker det bedste for kirken bør derfor forberede en plan B: Allerede medens stat og kirke stadig hænger sammen, bør man sikre at det enkelte sogn gøres lige så økonomisk autonomt og selv bærende som det var indtil for 100 år siden, hvor alle udgifter blev klaret lokalt, og hvor det enkelte sogn havde stort set samme autonomi som en valgmenighed har i dag. Det skal gøres klart, at kirkebygningen tilhører sognet. Kirkeskatten skal, af hensyn til medlemstallet, fastlåses et stykke under det nuværende niveau, f.eks. på 0,7 %, og sognene kan så slutte sig sammen i bæredygtige enheder, fra valgmenighedsstørrelse og opefter. Allervigtigst er det at få nedlagt provstiet som administrativ enhed, da provstiet i dag er selve motoren i den bureaukratiske og fordyrende ødelæggelse af kirken.

6) Når adskillelsen – alt andet lige – så engang kommer, er man klar til at skabe 1500 autonome valgmenigheder som så selv kan tilslutte sig en biskop efter eget valg. Også præsterne vil få mere frihed og autonomi ved at være ansat på valgmenighedsvilkår end i tyranniet under new public management.

7) Det er en historisk kendsgerning, at kristendommen altid sejrer, når der er fri religiøs konkurrence. Også over ateisme, relativisme og Islam. Verden oplever i dag den største kristne vækkelse der nogensinde er set og selv Kina synes på vej til at blive kristent. Det vil også nå til os, så der er ingen grund til at være bekymret på kirkens vegne. Men så meget desto større grund er der til at være bekymret på Danmarks vegne. Kirken består medens folk og lande forgår. Men hvem ved? Måske kan Danmark blive genkristnet.

Kristendommen i verden

Religionsskiftet

Siden ca. 1870 har den meningsdannende danske elite været fjendtlig indstillet over for kirke og kristendom, og da det tyvende århundrede begyndte, var der ikke meget, der tydede på, at Danmark ville have en folkekirke også ved det næste århundredskifte.

Fra 1930 til 1980 havde vi tilmed reelt et etpartisystem i Danmark. Og det styrende parti, Socialdemokratiet, var officielt et bekendende socialistisk og ateistisk parti, som havde sine rødder, ikke i europæisk kristendom men i det nittende århundredes revolutionære anti-kristne oprørsideologier. Ideologier som på forskellig vis kom til magten i det 20ende århundrede, og som alle havde det tilfælles, at de mente, at mennesket er uden synd, og at alt, hvad der er galt med verden, skyldes, at mennesket af ydre onde magter, især religioner, tvinges ind i en falsk bevidsthed. Religioner er som parasitter eller kræftsvulter, der æder det sunde legeme op indefra. Som Stalin-dyrkeren Nordahl Grieg i 1936 skrev i digtet "Kingsat af Fjender": "Ædelt er mennesket/ Jorden er rig/ Findes her nød og sult/ Skyldes det svig/ Knus det i livets navn! ..."

Hvilken svig der er tale om, og hvordan den skal knuses, lagde Grieg i øvrigt ikke skjul på, thi samtidig med, at han skrev dette ateistiske digt (som nu optages i den norske salmebog og af Københavns biskop blev brugt ved en Utøya-mindegudstjeneste i Københavns Domkirke!), støttede han højlydt og entusiastisk Moskvaprocesserne og Stalins øvrige udrensninger. De udrensninger, som endegyldigt skulle fjerne de reaktionære og undertrykkende ideologier, herunder især kristendommen. Kristendommen skulle knuses i "livets navn," thi med sin metafysiske orientering mod den "nye himmel" ødelagde kristendommen mennesket evne og vilje til at skabe "den nye jord".

Dette var århundredet igennem også Socialdemokratiets officielle ideologi. Det var bedst for karrieren i partiet at være udmeldt af folkekirken, hvilket samtlige dets statsministre i perioden da også var. Folkekirken skulle naturligvis afskaffes, og første skridt måtte være at frigøre staten fra kirkens omklamring.

Samtidig havde de nye magthavere og deres ideologer, af blandt andet Arboe-sagen, imidlertid også lært, at man kunne bruge omklamringen til at holde kirken i tømme og dermed undgå, at den stod i vejen for det ideologiske projekt. Og dette, sammen med de efterhånden mange småborgerlige og fromme i partiets menige rækker, bevirkede, at man årti efter årti ignorerede sine egne principper og stort set lod folkekirken være i fred. Som et slags uskadeligt levn. Lidt på samme måde som Konstantin den Store og de efterfølgende kristne kejsere på trods af deres kristentro i en overgangsfase fortsatte med at være Pontifex Maximus – dvs. ypperstepræst – for den hedenske romerske statsreligion og fortsatte den offentlige støtte til vestalindekulten osv. De troede på kristendommen, men de ærede udadtil de hedenske ritualer som en del af deres kulturfundament. På tilsvarende vis var det 20ende århundredes herskere bekendende ateister og relativister, men de ydede gerne kirken lidt positiv "lip-service" som en del af velfærdsstatens fundament. Selv de dele

af den brede befolkning, som åbent og bevidst undsagde kristendommen, lod oftest deres børn døbe og konfirmere. Man opfandt ligefrem begrebet ”kulturkristendom” for at legitimere det åbenbare paradoks, at man understøttede en religion, man ikke længere troede på. I så fald var også 300-tallets kristne romerske kejsere og senatorer ”kulturhedninger”.

Allerede under selve Arboe-balladen var det typisk nok de kirkeligt indstillede politikere, som ønskede at frigøre kirken fra staten, medens de radikale og socialdemokraterne ønskede at bruge statens magt til at tvinge en tålsom (dvs. bekendelsesfri) kirke ned i halsen på biskopperne.

Og staten vandt, for så vidt som vi fik en kirke, hvor der stort set er religionsfrihed for såvel præster som lægfolk. Senere præstesager viste da også, at medens man uden konsekvenser kunne benægte samtlige kristne grunddogmer, så slap man sjældent godt fra for alvor at udfordre rummeligheds- og relativitetsdogmet. De rummelige kan ikke rumme de mindre rummelige.

I århundredet hvor alt tydede på, at stat og kirke skulle gå hver sin vej, skete der altså det modsatte: Stat og kirke voksede sammen i en grad, som det aldrig før var set. I århundredets sidste årti var udviklingen stort set ført til ende. Langt de fleste præster har nu et konstruktivistisk syn på kristendom og kirke og en deraf følgende ganske uproblematisk holdning til deres egen rolle som servicemedarbejdere i den totale velfærdsstats vildtvoksende underholdnings- og terapiapparat. De var lykkelige, da de i århundredets sidste år endelig også skulle til rigtige MUS-samtaler og, ligesom f.eks. folkeskole- og gymnasielærere, kunne begynde at bruge broderparten af deres tid på mødeaktiviteter, kurser, coaching, efteruddannelse, ledelse osv. osv. Kun sognestrukturen og højmessens virker stadig hæmmende, men den klassiske, vertikalt orienterede højmesse er man ved de fleste kirker allerede i fuld gang med at afskaffe, og gennemføres forslagene i den nye provstibetænkning vil det betyde en de facto afskaffelse af sognet som folkekirkens bærende enhed. Follow the money: Som alle andre offentlige institutioner vil kirken nu blive styret ovenfra gennem new public management. Folkekirkens nye s forskningscenter vil (som DPU osv.) ca. hvert tredje år lancere en ny og epokegørende kirkelig fornyelse, hvormed man kan ’følge med tiden’, provstiet vil formulere den nyeste mode som visioner, og præsterne skal, med menighedsrådet som underordnet aktivitetsudvalg, gøre visionerne synlige. Ikke så meget for publikums skyld, men for systemets egen. Publikum (oftest tvangsudskevne værgeløse børn) er kun en nødvendig rekvisit i selvfremstillingen. (Som en pædagog fortalte: Børnehaven var i den nyrestaurerede kirke med fladskærme på væggene, muntre farver og en stor powerpoint-skærm, der kom ned fra loftet. Hvortil et barn råbte: Får vi så også popcorn nu?)

Næsten alle i organisationen er glade, og alle holdes travlt beskæftiget grænsende til stress. Men stress vil også kun kunne give anledning til endnu flere samtaler, flere evalueringer, mere coaching, flere rapporter, møder osv.

Ja, næsten alle er glæde. Men alle har også en bevidst eller ubevidst fornemmelse for, at der er noget galt. Sagen er jo, at vi stadig ikke er i en situation hvor ordenes indhold er gået helt i opløsning. Medens de fleste kirkefolk er blevet ganske immune over for Bibelens, salmernes og ritualernes bogstavelige betydning og afmytologiserer det hele, inden det er kommet gennem nethinden, så kan alle andre der blot overfladisk læser lidt i Bibelen eller synger en salme, der er mere end 50 år gammel, så let som ingen ting se selvmodsigheden. Og bedre bliver det ikke af, at der uden for den lille og hastigt uddøende nordeuropæiske kristenhed findes 2 milliarder, som mener, at kristendom ikke er hvad som helst.

Også de afmytologiserende har en sand fornemmelse af, at de ikke kan undvære de troende. Ligesom velfærdsstatens godhedsindustri bryder sammen når den løber tør for andre menneskers penge, og ligesom kulturradikalismen bryder sammen når den løber tør for andre menneskers traditioner at gøre op med, således bryder den frigørende kirke sammen når den løber tør for sand kristendom at frigøre sig fra.

Blandt andet derfor har også den frigjorte del af kirken brug for en essentialistisk kristendom i sin midte.

Den frie kirke

Det gælder for folkekirken, som det gælder for en enhver anden virksomhed eller forening, at hvis man vil diskutere organisationens fremtidige struktur og magtfordeling, så skal man først gøre sig klart, hvori produktet eller budskabet består.

En græsrodsorganisation, der kæmper for mælkebøtternes bevarelse gennem lokal pasning af grøftekanter, skal nok have en anden struktur og et andet image end et ventureselskab med speciale i den russiske kemikalieindustri. Produkt, form, indhold, struktur og fremtræden skal passe sammen.

Og hvis en virksomhed eller organisation indeholder afdelinger, der sælger helt forskellige produkter eller måske ligefrem gensidigt benægter hinandens eksistensberettigelse, så bør de centrale organer naturligvis begrænses mest muligt. Al magt skal ligge yderst i organisationen, og de centrale organer kun have den magt afdelingerne kan blive enige om at tildele dem. Når man er uenige om produktet, giver det ikke mening f.eks. at udarbejde fælles strategier, lave fælles

oplysningskampagner eller at centralisere organisation og beslutninger. Det vil hurtigt få organisationen til at knække over i mange dele.

Ser man nu på den lutherske, danske kirke med kolde religionssociologiske briller, er den netop en sådan aldeles uhomogen størrelse.

Folkekirken er i løbet af de seneste 100 år blevet til en multireligiøs forening, der ikke længere kan begrunde sin eksistens indefra, men kun rent folkeligt og historisk. Nogle ønsker at bevare folkekirken for ikke at gøre staten hjemløs, nogle af historiske grunde, nogle for at fastholde de laveste socialklasser som medlemmer, nogle for at fastholde finansieringen og atter nogle i det lønlige håb at de vantro elementer med tiden vil vende tilbage til den rette ene tro.

Det siger nu sig selv, at ønsker man at holde sammen på en kirke som vores, hvor den religiøse mangfoldighed blandt de gejstlige kun overgås af den religiøse mangfoldighed blandt de øvrige medlemmer, så skal de overordnede rammer være ganske løse. Det må ikke være muligt for den ene religion at bruge sit flertal til at bestemme over den anden. De enkelte sogne må være noget nær autonome, og medlemmerne må have frit valg mellem sogne og præster. Ligeledes er det meningsløst at påtvinge samarbejde ovenfra.

Der findes ikke længere noget fællesprojekt, derfor findes der ikke længere noget fælles budskab. Og da form og indhold er uadskillelige, findes der naturligvis heller ikke mulighed for fælles syn på form, struktur, organisation, aktiviteter eller fremtidsvisioner.

Ønsker man alligevel at holde folkekirken samlet, og det kan der som nævnt være gode, folkelige grunde til, er der fire ting man bør gøre: For det første må man for alt verden ikke rukke båden, for det andet må man sætte medlemskontingentet ned, så det svarer til kirkens nuværende lave status og først sætte det op igen hvis den gamle status bliver genvundet. For det tredje, og sammenhængende hermed, må man centralt, dvs. på lands- stifts- og provstiplan downsize organisationen så meget som overhovedet muligt. (F.eks. ved at skrue udgiftsniveauet til administration, kirkegårde osv. bare 10 år bagud.) For det fjerde må man sørge for en radikalt decentral organisationsstruktur, som giver de vidt forskellige religioner maksimalt spillerum. Kirken kan ingen central dynamik have, men den kan i høj grad have en lokal dynamik. Derfor skal også den økonomiske magt være så decentral som muligt. Overalt i verden viser erfaringen at dynamiske og [voksende](#) menigheder så godt som altid består af overskuelige enheder på ca. 500 mennesker. I USA er det svært at skaffe præster til menigheder med mere end 5-700 medlemmer har jeg hørt.

Især bør provstiets afskaffes som administrativ enhed og magten gives tilbage til sognene. Når friskoler, højskoler valgmenigheder osv. kan administrere sig selv, og når sognene kunne det for 100 år siden, så kan man nok også i dag.

En valgmenighed kan løbe rundt med ca. 500 medlemmer, og med 1000 er den velhavende, så det skulle være ganske simpelt for de danske sogne at slutte sig sammen i økonomisk bæredygtige enheder.

Politikere, som ønsker det bedste for folkekirken, skal ved en evt. hel eller delvis skilsmisse, lade folkekirken bestå af valgmenigheder, der frit kan slutte sig sammen i bæredygtige enheder, selv vælge præster og selv tilslutte sig en biskop og en provst hvis tilsyn de stoler på. Og naturligvis skal det lovfæstes, at kirkens ejendom og indtægter tilhører det enkelte sogn.

Der er ulemper og uløste problemer ved en sådan valgmenighedsmodel. Men dog langt færre ulemper end ved en svensk koncernkirke, der kun gavner pampere og magtstræbere. Erfaringen viser faktisk, at når der er fri religiøs konkurrence, så trives kristendommen allerbedst. Frihed og nærhed er kristendommens bedste grobund. Det viser kirkelivet overalt i verden.

Vil det betyde læremæssig og liturgisk opløsning? Ja, men det kan ikke blive meget værre end i dag. Og i det mindste vil opløsningen ikke ske ved tvang ovenfra. Spørgsmålet er i dag ikke længere, hvordan vi sikrer den rette tro, spørgsmålet er, hvordan vi skaber en ramme, hvor der er en lille niche til (det vi hver især ser som) den rette tro. Der vil naturligvis være udskejelser, men det er der allerede, og erfaringen viser, at frie kirker tenderer mod det konservative. Når man betaler selv, vil man også have den ægte vare. Vil man have teater, køber man sæsonkort til teatret, vil man have gudstjeneste, går man i kirke og forventer en gudstjeneste.

Vil præsterne, ansatte af sognene, miste deres nødvendige frihed i embedet? Alt tyder på det modsatte. Heller ikke i dag kan man være præst, hvis et flertal i sognet er imod en, men i dag skal man derudover også tilfredsstillende provst, biskop, de nyeste modeluner osv. Valgmenighedspræster er i dag mindst lige så sikre i embedet som folkekirkepræster og har ofte fratrædelsesordninger som gør det hundedyrt for menigheden af fyre dem. I en fri kirke er der tilmed altid andre steder at gå hen. Da præsterne blev statslønnede klagede en del faktisk over at de derved mistede deres frihed. Ingen bider jo den hånd som fodrer.

Problemet med vedligeholdelse af middelalderkirkerne og lign. kan løses, ved at den nuværende statsstøtte til folkekirken i stedet gives til et kulturarvsorgan, hvorfra sognene kan søge støtte.

Folkekirkens plan A må være at folde hænderne og bede for, at stat og folk i løbet af et par år bliver omvendt til kristendommen, så det gamle naturlige bånd mellem folk, stat og kirke bliver

genskabt, og der fortsat kan knejse et kors over spiret på Christiansborg. Men hvis Gud vælger ikke at udføre dette mirakel, så må plan B må lige så følgerigtigt være valgmenighedsmodellen. Da det i øvrigt også var Grundtvigs foretrukne kirkeordning, og da denne model allerbedst sikrer frihedstanken og bevarer kirken som folkelig, må man gå ud fra at det er en sådan model som i det mindste tiltaler alle der kalder sig grundtvigske eller liberale.

Skal Danmark genkristnes er friheden det bedste middel.